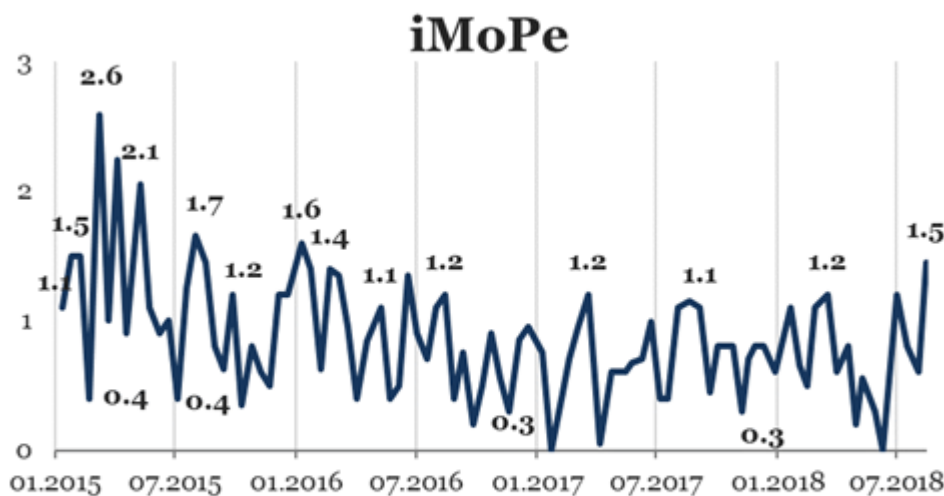

iMoRe №90. Темп реформ зростає: позитивні зміни в інвесткліматі України та апеляційна палата антикорсуду

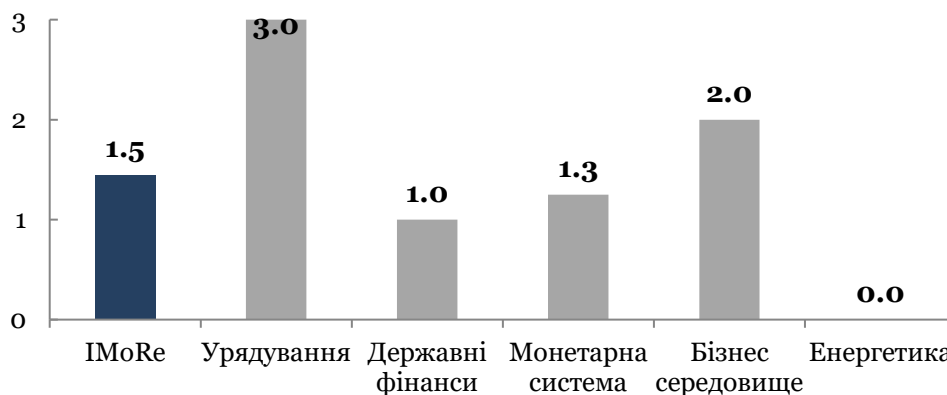
Індекс моніторингу реформ (iMoRe) склав +1,5 бала за період з 16 по 29 липня 2018 року. Головні події раунду - ухвалення законів про врегулювання діяльність палат вищих спеціалізованих судів, включаючи поправку щодо розгляду антикорупційним судом апеляцій, а також закони про номінального утримувача цінних паперів та про проведення фітосанітарної експертизи.

Графік 1. Динаміка Індексу моніторингу реформ

iMoRe може приймати значення від -5 до +5, значення вище за +2 розглядається як прийнятний темп реформ

Графік 2. Значення iMoRe та його компонентів у поточному раунді оцінювання

Головні події раунду

1. Закон про врегулювання діяльності палат вищих спеціалізованих судів у зв'язку з запуском антикорупційного суду, +3,0 бала

Можливість створення Антикорупційного суду (АКС) передбачена законом [про судоустрій та статус суддів](#), який був прийнятий у червні 2016. [Закон про АКС](#), який власне описує всі деталі щодо створення та функціонування суду, включаючи процедуру відбору суддів, був прийнятий Парламентом та підписаний Президентом у червні 2018 (отримав +5,0 балів від експертів iMoRe, див. [imore#87](#)).

Проте, цей закон містив суттєву прогалину: апеляції щодо антикорупційних справ, які отримали вирок суду першої інстанції до створення АКС, мали розглядати апеляційні суди загальної юрисдикції, а не апеляційна палата АКС. Така норма дозволяла уникнути покарання [по низці масштабних корупційних справ](#), які зараз розслідує Національне антикорупційне бюро.

Ця норма викликала [спротив у громадянському](#) суспільстві та могла стати на заваді співпраці України з МВФ. У своїй [заяві директор-розпорядник МВФ Крістін Лагард](#) зазначила, що важливо, аби парламент швидко схвалив необхідні поправки, щоб антикорупційний суд розглядав усі справи, які перебувають в його юрисдикції, включаючи апеляції.

Законом 2509-VIII від 12.07.2018 було врегульовано питання апеляцій анти-корупційних справ.

Також закон встановив, що у складі вищого спеціалізованого суду можуть утворюватися судові палати для розгляду окремих категорій справ у першій інстанції, та апеляційна палата для розгляду справ в апеляційній інстанції. Це формально робить можливим створення першої та апеляційної інстанції антикорупційного суду.

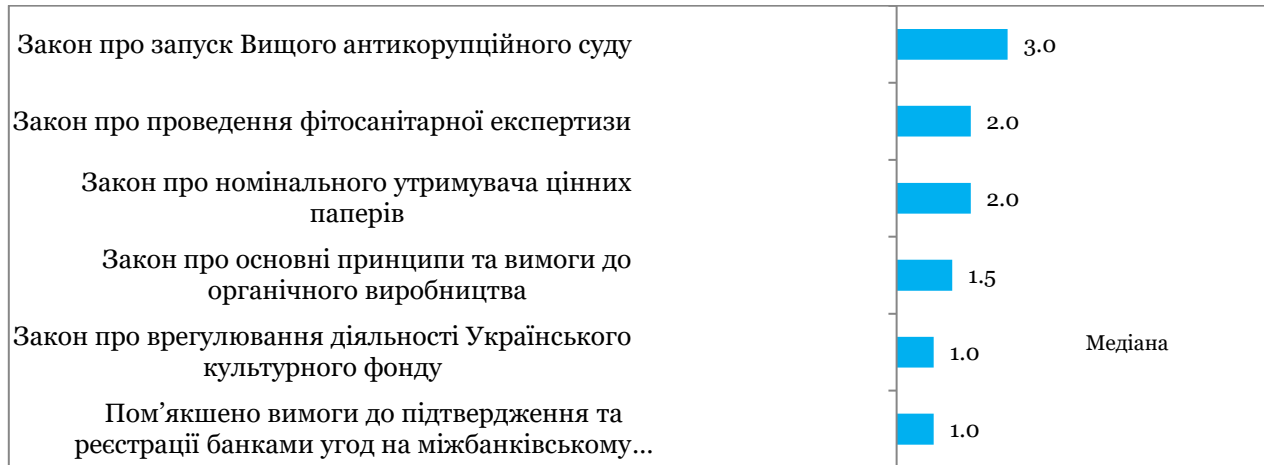
Крім того, закон визначає повноваження секретаря судової палати для розгляду окремих категорій справ у першій інстанції, уточнює процедури спеціальної перевірки кандидата на посаду судді, унормовує діяльність Служби судової охорони, а також вносить низку змін у процесуальне законодавство.

Коментар експерта

“Цей закон завершує формування юридичного фундаменту для створення та роботи Антикорупційного Суду. Зокрема, він усуває недоліки в частині розгляду апеляцій. Тепер навіть підсудні ВАС [Вищому Антикорупційному Суду - прим. ред.] апеляційні скарги у справах, що нині перебувають у загальних судах, будуть слухатись в Антикорупційному Суді. Тепер справа за прозорим формуванням Громадської ради міжнародних експертів і, власне, проведенням конкурсу з обрання суддів майбутнього Вищого антикорупційного суду. Від їх добросовісності та професійності буде залежати, чи вдасться забезпечити невідворотність покарання за топ-корупцію.”

Олександр Калітенко, Transparency International Ukraine

Графік 3. Події, що визначали значення індексу, оцінка події є сумою її оцінок за напрямками, тому вона може перевищувати +5, або бути меншою за -5

2. Закон про номінального утримувача цінних паперів, +2,0 бала

У світовій практиці для здійснення операцій з активами в інших країнах інвестори звертаються до глобальних компаній-зберігачів (кастодіанів). [Ці компанії](#) надають своїм клієнтам послуги щодо здійснення операцій з акціями, облігаціями, іншими цінними паперами, валютами тощо. Вони адмініструють рахунки, здійснюють облік цінних паперів, реєструють перехід права власності, укладають угоди, збирають інформацію, збирають та акумулюють доходи з активів (дивіденди або відсотки), сплачують податки з таких операцій тощо.

Інвестори не завжди готові вкладати кошти у цінні папери в інших країнах напряму, не звертаючись до глобальних компаній-зберігачів. Це вимагає вивчення специфіки законодавства цих країн та зачасту виконання складних процедур ідентифікації. Наприклад, [щоб вкласти гроші в українські цінні папери](#), потрібно мати прямі договірні відносини з локальними депозитарними установами. Інвестор повинен виконати складні процедури, які вимагають суттєвих операційних витрат - приїхати в Україну особисто, представити велику кількість документів для ідентифікації тощо. Саме тому, задля мінімізації таких витрат та ризиків інвестори працюють через глобальні компанії-зберігачі.

Фактично, клієнти доручають компаніям-зберігачам інвестувати від їх імені в інших країнах, а ці компанії у такому випадку є *номінальними утримувачами* активів своїх клієнтів.

В українському законодавстві не існувало терміну номінального утримувача, що не дозволяло іноземним інвесторам інвестувати в Україні за допомогою глобальних компаній-зберігачів. Це скорочувало можливості залучення іноземних інвестицій.

Закон 2418-VIII від 15.05.2018 створив умови для вирішення цієї проблеми. В ньому визначено термін номінальний утримувач, запроваджено новий тип рахунку в цінних паперах, на якому обліковуються операції клієнтів номінального утримувача. Закон також

встановлює вимоги до іноземних фінансових установ, які можуть відкрити рахунок номінального утримувача, особливості функціонування рахунку та розкриття інформації про власників цінних паперів, процедури реєстрації переходу права власності на цінні папери, які обліковуються на рахунку номінального утримувача та розкриття інформації про власників значних пакетів акцій за відповідним рахунком. Закон набуває чинності 24.11.2018 і потребує прийняття підзаконних нормативних актів, тому притік інвестиції через нову систему глобального зберігача можна очікувати тільки в наступному році.

Коментарі експертів

“Закон спрощує процедуру здійснення інвестицій для іноземних інвесторів в українські цінні папери, що в подальшому сприятиме розвитку фінансового ринку. Концепція номінального утримувача працює в багатьох країнах. Вона означає, що міжнародні інвестори можуть інвестувати в українські облигації чи акції через відомих глобальних посередників (Global Custodians), не відкриваючи прямих рахунків в українських фінансових установах. Це дозволяє суттєво знизити часові витрати та ризики при інвестуванні.

Таким чином, можна розраховувати на збільшення попиту іноземних інвесторів на українські активи, активізацію вторинного ринку цінних паперів, що в подальшому сприятиме розвитку інфраструктури ринку та фінансових інструментів. Серед ризиків можна відмітити потенційний притік «гарячих грошей» та, як наслідок, збільшення волатильності курсу гривні.”

Олена Білан, Dragon Capital, редколегія VoxUkraine

“Ідея закону в тому, що закордонні інвестиційні банки з країн ЄС або учасників FATF (Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей - прим. Ред.) зможуть стати номінальними утримувачами - "вітриною" українського ринку цінних паперів для своїх клієнтів. Закон позбавить таких клієнтів-інвесторів від необхідності відкривати персональні рахунки в цінних паперах в Україні для купівлі та продажу українських цінних паперів.

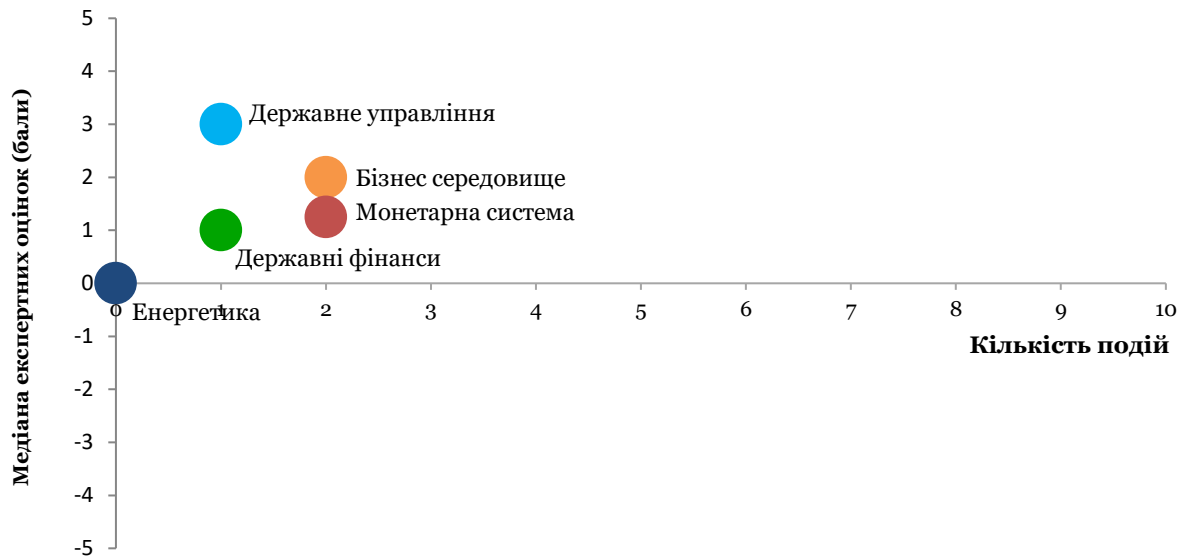
Закон також дозволить українським банкам відкривати рахунки для компаній-нерезидентів, якими можуть бути й ті самі номінальні утримувачі (до сьогодні це було можливо лише для компаній-інвесторів).

Таким чином доступ іноземних інвесторів до українського ринку цінних паперів буде спрощено, що з часом дозволить значно розширити їх коло.

Як саме буде працювати цей механізм - залежатиме від НБУ та Нацкомісії з цінних паперів та фондового ринку. Для імплементації закону вони мають оновити свої нормативні документи та визначити необхідні деталі - вимоги до номінальних утримувачів, порядок відкриття та функціонування відповідних рахунків у цінних паперах та банківських рахунків тощо.”

Олена Коробкова, Незалежна асоціація банків України

Графік 4. Значення окремих компонентів Індексу та кількість подій

3. Закон про проведення фітосанітарної експертизи, +2,0 бала

Фітосанітарну експертизу в Україні здійснюють державні лабораторії. В цій сфері існує багато проблем - низька якість фітосанітарної експертизи, нехватка необхідної кількості інспекторів і матеріально-технічного забезпечення.

Натомість, в ЄС існує практика залучення до фітосанітарної експертизи приватних лабораторій. Це створює конкуренцію на ринку таких послуг, стимулює інвестиції у технології, сприяє покращенню якості таких послуг.

Згідно з угодою про асоціацію України з ЄС, законодавство України має бути гармонізовано зі стандартами ЄС у цій сфері. Можливість залучення приватних лабораторій до надання послуг із фітосанітарного інспектування та експертизи на кордоні передбачено у Директиві [2000/29/ЄС](#) та Регламенті (ЄС) [2017/625](#).

Закон [2501-VIII](#) від 10.07.2018 гармонізує підходи до фітосанітарної експертизи з цими нормативними документами ЄС.

Тепер, у випадку експорту товарів їх фітосанітарну експертизу зможуть проводити державні фітосанітарні інспектори або фахівці приватних фітосанітарних лабораторій за вибором власника вантажу.

Буде створено Реєстр уповноважених фітосанітарних лабораторій, куди буде вноситися назва і адреса фітосанітарної лабораторії, термін дії її атестата про акредитацію. Він буде містити дані як про державні, так і про приватні лабораторії. Відомості Реєстру будуть відкритими і загальнодоступними. Також буде створено Реєстр виданих фітосанітарних сертифікатів.

Закон також запроваджує адміністративну відповідальність посадовців фітосанітарних лабораторій за неналежне дотримання законодавства при проведенні експертизи.

Більшість положень закону вводиться в дію у лютому 2019, а норма щодо адміністративної відповідальності посадовців лабораторій - в лютому 2022 року.

Коментар експерта

“В цілому закон є прогресивним, оскільки створює можливості для залучення приватних лабораторій для фітосанітарної експертизи.

Наразі Державна служба України з питань безпеки харчових продуктів здійснює проект Twinning «Наближення законодавства України до законодавства ЄС у сфері засобів захисту рослин та здоров'я рослин і посилення відповідних інспекційних та лабораторних служб». В межах проекту буде визначено наступні кроки, необхідні для запровадження Європейських стандартів фітосанітарного контролю.»

Тетяна Тищук, VoxUkraine

Таблиця 1. Оцінки всіх подій та прогресу реформ за напрямками

Державне управління	+3.0
Закон про запуск Вищого антикорупційного суду	+3.0
Державні фінанси	+1.0
Закон про врегулювання діяльності Українського культурного фонду	+1.0
Монетарна система	+1.3
Закон про номінального утримувача цінних паперів	+2.0
Пом'якшено вимоги до підтвердження та реєстрації банками угод на міжбанківському ринку	+1.0
Бізнес середовище	+2.0
Закон про основні принципи та вимоги до органічного виробництва	+1.5
Закон про проведення фітосанітарної експертизи	+2.0
Енергетика	0.0

(Див. графіки та таблиці на сайті http://imorevox.in.ua/?page_id=577, http://imorevox.in.ua/list_rounds.php)

Довідкова інформація: Індекс Моніторингу Реформ (iMoRe) VoxUkraine призначений надавати комплексну оцінку зусиллям влади України зі впровадження економічних реформ. Індекс базується на експертних оцінках змін у регуляторному середовищі за п'ятьма напрямками:

1. Державне управління
2. Державні фінанси
3. Монетарна система
4. Бізнес середовище
5. Енергетика

Детальніше про Індекс та методологію розрахунку можна дізнатись на сайті imorevox.org.

VoxUkraine - це ініціатива, створена групою міжнародних та вітчизняних економістів, присвячена реформам та економічному розвитку України. Цілями VoxUkraine є поширення науково обґрунтованого аналізу та коментарів щодо економічних та суспільно-політичних подій в Україні, підвищення рівня дискусії та формулювання системного підходу до реформ, а також інтеграція України в світову мережу економістів та діячів, відповідальних за економічну політику.